

עת לעשות

פוליטיקה עושים קודם כל במפלגה

:: יואב רובין

מאותה התקופה אינם הלקחים הנכונים, ועל כן הפתרונות שהוצעו עד כה אינם הפתרונות הנכונים.

הבעיה, כמו גם הפתרון, נעוצה – איך לא – באופן עשיית הפוליטיקה. חברים רבים ממחנה השמאל הסוציאלי-דמוקרטי הישראלי, וביניהם חברי יסו"ד, מתמצאים היטב במישור התיאורטי של הפוליטיקה ובניתוח מדויק של המציאות הרחבה. לעומת זאת, מעטים מאיתנו בקיאים ברזי הפוליטיקה הקטנה והטכנית – זו המאפשרת להיבחר למוסדות ולצבור כח. הפוליטיקה הזו דורשת להשתמש באמצעי פרסום ובטריקים מסוגים שונים ולגייס מאגרי תומכים, ובכל אלה ידנו עדיין קצרה מלפעול. בסופו של דבר, הכשלון של פרץ לא היה כשלוננו האישי בלבד, ואפילו לא רק של שותפיו בסיעה. הכשלון האמיתי היה בכך שהמנגנון הפוליטי שלנו נכשל. נכשל? – למעשה הוא פשוט לא היה קיים!

מה זה 'מנגנון'?

כוונתי במושג 'מנגנון' אינה מסתכמת בייסודו של מטה סוציאלי-דמוקרטי שיפיץ רעיונות, יקדם באופן מופשט אג'נדה, יוציא כתב עת באופן סדיר או יקים אתרי אינטרנט. פעילויות כאלה כבר נעשות כיום, וממילא הן אינן מצריכות קיומו של מטה. כדוגמאות ניתן לתת את כתב העת 'חברה', את אתר האינטרנט 'עבודה שחורה' וכמובן את היוזמה החדשה לעיתונות דמוקרטית באינטרנט – 'שקוף' – המהווה צעד ענק בכיוון הנכון. כל היוזמות המוזכרות הן חשובות ומשמעותיות, אך הן אינן מצליחות להתרומם ולהוות גורם משמעותי בחיזוק כוחה הפוליטי של הסוציאלי-דמוקרטיה. הסיבה לכך היא שלכל הפעילויות הללו אין תמיכה מנגנונית-מפלגתית – לא במפלגת העבודה ולא באף מפלגה אחרת בכנסת.

בקרב חוגים סוציאלי-דמוקרטיים נשמעים לאחרונה קולות רבים הקוראים לממש את האידיאולוגיה לכדי כח פוליטי (למשל בגליונות חברה 36 ו-37). בין הקולות עולות הצעות הן להקמת מפלגת שמאל חדשה, שחלקן אף מבטלות לכדי נסיונות מעשיים, והן להתארגנות במטה סוציאלי-דמוקרטי משותף למפלגות השמאל הקיימות. מציאות זו, של יוזמות רבות המגיעות כולן מקבוצה די קטנה, מצביעה על מצב קשה של חוסר שביעות רצון, לא רק מהמסטר הניאו-ליברלי השולט, אלא גם מתהליכי השינוי שניסו אנחנו, הסוציאלי-דמוקרטים, לקדם בשנים האחרונות.

הכשלון של פרץ לא היה כשלוננו האישי בלבד, ואפילו לא רק של שותפיו בסיעה. הכשלון האמיתי היה בכך שהמנגנון הפוליטי שלנו נכשל. נכשל? – למעשה הוא פשוט לא היה קיים!

חוסר שביעות רצון זה מובן אולי לאור האופוריה המוגזמת שליוותה את בחירתו של עמיר פרץ והשבר שנוצר לאור כישלוננו המדהדד כיו"ר המפלגה. עם זאת, נדמה כי הלקחים שהופקו

המצב כיום הוא שמנגנון מפלגת העבודה כולו כפוף להגמוניה הניאו-ליברלית ולאנשים כפואד וכבל. בעיה זו אינה מסתיימת רק בזירת המפלגות – היא קיימת גם בהסתדרות, בארגוני המורים ובמקומות נוספים. כתוצאה מכך גם כניסה של אנשים טובים עם התפיסות ה"נכונות" תגמר בכישלון מהר מאוד. כישלון זה הוא חמור שבעתיים משום שהוא מוסיף עוד לניכור של הפעילים והתומכים הפוטנציאלים בסוציאלי-דמוקרטיה, ופוגע עוד באתוס האזרחי בכלל.

כאשר בוחנים את בעיית העדר הכח שלנו במנגנונים המפלגתיים בפרט ובמנגנונים היציגים בכלל, נבחין בשתי בעיות שמזינות זו את זו: מצד אחד קיימת ירידה מתמדת במספר חברי המפלגות, וירידה דרמטית עוד יותר במספר החברים הפעילים. מצד שני, אותם המעטים המחליטים להתפקד, נתקלים במנגנון מסואב ובלתי דמוקרטי שאינו מאפשר להם כל השפעה אמיתית על המפלגה. הירידה במספר המתפקדים למפלגות בכלל ולמפלגת העבודה בפרט אינה סוד והיא מבטאת, בין היתר, את מגמת היאוש מהפוליטיקה. רבים טוענים כי מקורה של נטישת הפוליטיקה הוא אדישות הציבור ו/או העדר המנהיגות הראויה. למעשה, חוסר הענות הציבור להתפקדות למפלגות נובע בעיקר ממבנה המנגנון המפלגתי, הגורם לכך שלחבר מפלגה מהשורה כמעט ואין יכולת להשפיע על דרכה של מפלגתו.

המעבר לשיטת בחירות כלליות מקדימות (הפריימריס) לווח בתעמולה לפיה זוהי הדמוקרטיה בהתגלמותה. אלא שלמעשה שיטת הפריימריז חיצוקה בעיקר את חברות הפרסום ואת בעלי ההון, הקטינה את סיכוייהם של מועמדים שלא יכלו לגייס סכומי עתק, ובמקביל החלישה את סניפי המפלגות, המחוזות וכמובן את מרכז המפלגה. נוסף לכך, חובות המפלגה גרמו למכירתם של סניפים ולצמצום כמעט מוחלט של הפעילות באלה הנותרים. חשוב להדגיש כי חולשתם של הסניפים אינה נובעת רק ממניעים כלכליים "אוביקטיביים" (למעשה חיצוק הסניפים יכול אף לתרום לגיוס כסף), אלא גם מאינטרסים מובהקים של העומדים בראש המפלגה, המעוניינים לשמר ולחזק את כוחם. אינטרסים אלה מביאים אותם להשתמש בשיטות נוספות על מנת להחליש את הסניפים. אחת הדוגמאות לכך היא שלמועצת המחוז אין שום סמכות רשמית לקבוע מי ירוץ מטעם המפלגה בבחירות המוניציפליות ובאיזה אופן.

סמכות זו נתונה למזכיר המחוז או הסניף כאשר לוועדת ההתערבות של המפלגה סמכות מוחלטת לשנות את ההחלטה, והיא מנצלת את סמכותה פעמים רבות.

במצב כיום, בו לסניפים אין זמן קבוע בו עליהם להתכנס, ואין למעשה שום דרך לחברי הסניפים לפקח על נבחריהם במוסדות (שגם אינם נבחרים בהכרח בסניף מגוריהם), מאבדים אלה כמעט כליל את כוחם. אפילו ה"שוט" הדמוקרטי הבסיסי ביותר – האיום בכך שמי שנבחר על ידי הסניף לא יבחר על ידו שנית אינו קיים בשל אפשרות הצירופים.

כאשר מנגנון המפלגה בנוי כך שהוא מחזק את ראשיה, את מי שמארגן "ארגזים" ומחליש את החבר מהשורה, אין פלא שאזרחים מדירים רגליהם מהמפלגות. מצד שני, כאשר הכח מצוי בידי אנשי המנגנון אין תימה שהם משמרים מנגנונים בלתי דמוקרטיים. כך אנחנו נמצאים במעגל סגור, בו החלשת כוחם של חברי המפלגות מביאה להחלשת מנגנוני המפלגה המסורתיים ולעלייתם של נבחרים ציבור שאינם חייבים במתן דין וחשבון מעשי לחברים וקשורים יותר ויותר להון, כתוצאה מכך המחויבות האזרחית והאמונה בדמוקרטיה של האזרחים נחלשת עוד, והללו נמנעים מחברות במפלגות, מה שמתחיל מחדש את המעגל האכזרי הזה.

כיצד יוצרים מנגנון סוציאלי-דמוקרטי?

הפתרון למצב זה יכול, אם כן, להיות אחד משניים. האפשרות הראשונה היא הקמת מפלגת שמאל חדשה. יתכן כי מפלגה כזו, אם אכן תקום, תצליח לצבור כח פוליטי ולהשפיע באופן צנוע על המפה הפוליטית, כאשר בטווח הארוך תצליח אולי למשוך את המפלגות הותיקות (העבודה ומרצ) לכיוון שמאלי ודמוקרטי יותר. במידה ונוקטים קו פעולה כזה, הנקודה המרכזית היא לדאוג שהמפלגה החדשה אכן תהיה דמוקרטית יותר ולא תשען על דמויות כריזמטיות או על "מפקדי ארגזים", פריימריז וכד'. למיטב הבנתי זו היתה החולשה של 'עם אחד' שנשענה על כוחו של עמיר פרץ ועל המנגנון שהביא עמו, שהיה נאמן בראש ובראשונה לו אישית. למיטב הבנתי, זו גם החולשה של 'ישראל חזקה', בראשותו של אפרים סנה.

הפתרון השני הוא להכנס בכל המרץ אל תוך המפלגות הקיימות ולפעול לשינוי המנגנון מתוכן. מהלך כזה דורש שתי פעולות מרכזיות: האחת התפקדות מסיבית למפלגה, והשנייה פעילות מאורגנת ומתואמת בתוכה, תוך שימוש

רבים טוענים כי מקורה של נטישת הפוליטיקה הוא אדישות הציבור ו/או העדר המנהיגות הראויה. למעשה, חוסר הענות הציבור להתפקדות למפלגות נובע בעיקר ממבנה המנגנון המפלגתי.

חולשתם של הסניפים אינה נובעת רק ממניעים כלכליים "אוביקטיביים" (למעשה חיצוק הסניפים יכול אף לתרום לגיוס כסף). אלא גם מאינטרסים מובהקים של מי העומדים בראש המפלגה, המעוניינים לשמר ולחזק את כוחם.

כאשר מנגנון המפלגה בנוי כך שהוא מחזק את ראשיה, את מי שמארגן "ארגזים" ומחליש את החבר מהשורה, אין פלא שאזרחים מדירים רגליהם מהמפלגות.

אותו ציבור לא גדול של "שמאלנים מועדים". לשימוש בפלטפורמה של מפלגה קיימת יש יתרון נוסף שהוא מניעת ההתפצלות להמון מפלגות קטנות שישפיעו מעט ורק יבזבזו את כוחנו. בעוד שמבחינת הפצת ידע ודעות יש יתרון לפיצול הכוחות, לפעולה הפוליטית המעשית שכוחה באיחוס האנשים הפיצול הוא דווקא גורם מחליש.

גם אם נחליט בסופו של דבר כי המאבק בתוך מפלגת העבודה אבוד, עדיין פעולותינו לא יהיו לשווא. אם נצבור כח אמיתי במפלגה תהיה גם משמעות לעזיבתנו אותה. כיום עזיבה כזו תעניין בעיקר את עצמנו. אם ברצוננו לפעול בתוך הזירה של מפלגת העבודה עלינו להתכונן לפריימריז. ההכנה הנכונה לא תהיה, כפי שנהגנו עד עכשיו, לחשוב מי הם הח"כים הקרובים יותר לעמדותינו ולהמליץ (למי בדיוק?) להצביע עבורם. עלינו קודם כל לפנות אל כל חברי המפלגה - אל כל המצביעים הפוטנציאליים ולכרוך עם מי מהם אנחנו יכולים לשתף פעולה.

לצורך זה עלינו לפעול לכינוס הסניפים, לקדם כמה שיותר מפגשים של חברי מפלגה בהם אנחנו ניתן את הטון, ולהציע לחברי המפלגה אלטרנטיבה רעיונית.

מתוך התאגדות זו עלינו להציע מועמדים לחברי כנסת, שחלקם יכולים להיות הח"כים הקרובים יותר אלינו עכשיו, אך חשוב מכך יהיה לקדם מועמדים שאינם חברי כנסת מכהנים. עלינו ליצור חברי כנסת ואולי, גם זו אינה בושה, לקדם אנשים מאיתנו כחברי כנסת. אם בירושלים הצלחנו להכניס מועמדת משלנו למקום ריאלי למועצת העיר (ויש לשים לב שמפלגת העבודה לא רצה באופן עצמאי), הרי שהדבר אינו בלתי אפשרי כפי שהוא נדמה.

בכל מקרה השלב הבא של פעילותנו הוא בסוג העשייה, שלמעשה כבר מזמן ידענו שעלינו לעשות אותו, אף שלרבים מאיתנו הוא דורש התגברות על הרבה מאוד מחסומים פסיכולוגיים. עלינו לזכור כי בסופו של דבר פוליטיקה היא אופן שיחה ואופן של יצירת קשרים. מטרתנו היא להפוך את הפוליטיקה ההמונית לפוליטיקה של הציבור ולשם כך נהיה חייבים לחרוג מעצמנו, ומהמקום הנוח של עוד ועוד כתיבה אידיאולוגית ולעבור לעבודה אינטנסיבית בטלפונים ובחוגי בית. עלינו להפסיק לדבר בינינו בתוך הקהל השבויה שלנו, בתוך הביצה הצפויה ולצאת החוצה. עת לעשות!

בכל עמדות הכח שניתן לצבור. המטרה של הפעילות בתוך המפלגות אינה צריכה להיות בכיוון של חיזוק ח"כים מסוימים, בעלי גישה סוציאל-דמוקרטית או המתקרבת לכך, אלא קודם כל פניה לציבור המצביעים מהשורה לשם יצירת קבוצת לחץ משמעותית. יתרה מכך, חשוב להבין כי היעדים הראשונים שלנו אינם צריכים להיות רק בתחום של שינוי המדיניות החברתית-כלכלית של המדינה, אלא קודם כל שינויים במבנה המפלגה - שינויים שיאפשרו לנו לקדם את מטרותינו ברמת המדיניות הכללית. כאשר נפעל בכיוון זה, יתכן שנמצא בעלי ברית בלתי צפויים ברמת המחוזות והועידה, פעילים שיחברו אלינו לשינוי המבני הזה, לא משום שהם מקבלים את עמדותינו מבחינה כלכלית-חברתית רחבה ואפילו לא משום שהם תומכים גדולים של דמוקרטיזציה, אלא פשוט משום שגם הם איבדו מכוחם.

יוצאים מהבועה

בין אם נוקטים בדרך הפעולה של הקמת מפלגה, ובין אם מקימים מטה סוציאל-דמוקרטי חוצה מפלגות, חשוב לשים לב כי הדבר החשוב באמת הוא לפעול ליציאה מהבועה הסוציאל-דמוקרטית והמאוד אידיאולוגית שלנו. קיום דיונים ואסיפות והפצת דעות בינינו לבין עצמנו, לא יובילו לבניית כח סוציאל-דמוקרטי. עלינו לפעול על מנת להגיע לציבור רחב יותר. פנייה לציבור רחב יותר אפשרית כאשר נשענים על פלטפורמה של מפלגה קיימת, שלה רשימה ידועה של אנשים, שלפחות בזמן כלשהו התעניינו בפעילות פוליטית מפלגתית, ושיש סיכוי מסוים למהלך לרתום אותם איתנו. לעומת זאת, כל נסיון להקים מפלגה חדשה יישען לפחות בהתחלה על

המטרה של הפעילות בתוך המפלגות אינה צריכה להיות בכיוון של חיזוק ח"כים מסוימים, בעלי גישה סוציאל-דמוקרטית או המתקרבת לכך, אלא קודם כל פניה לציבור המצביעים מהשורה לשם יצירת קבוצת לחץ משמעותית.

יואב רובין הוא חבר קהילה בקיבוץ בית ישראל ועורך כתב העת חברה.
yoavru@gmail.com

קצה הקרחון

הזכות להתאגד אמורה להיות זכות בסיסית ומובנת מאליה בכל מדינה דמוקרטית אלא שלצערנו הרב היא ממש רחוקה מכך במדינת ישראל. במכון ויצמן מאמינים כי עליו לפעול למען חינוך לחשיבה מדעית ולשם כך הוקמה עמותה בשם מכון דוידסון שמפעילה בין השאר את גן המדע בשטח מכון ויצמן. עובדי גן המדע סובלים מפגיעה מתמשכת בתנאי העסקתם ולכן הם התאגדו בסיוע "כוח לעובדים". הנהלת המכון לא רק שאינה מכירה בהתאגדות זו אלא שב-2008. 11. 16 היא מנעה בכח בניגוד לחוק מקבוצת עובדים ופעילי כוח לעובדים את הכניסה למכון. אחד מפעילי כוח לעובדים אושפז ונזקק לניתוח בשל שבר בפיקת הברך שנגרם לו בשל אלימות חברת האבטחה. האם אלה הערכים שמכון ויצמן רואה לנכון לחנך אליהם?